ISSN 2219-5882

65 il

KİTABXANAŞÜNASLIQ VƏ İNFORMASİYA

Elmi-nəzəri və praktiki jurnal

№3 (9)

2012

KİTABXANAŞÜNASLIQ VƏ İNFORMASİYA

ELMİ-NƏZƏRİ VƏ PRAKTİKİ JURNAL

№3 (9)

"Kitabxanaşünaslıq və informasiya" jurnalı 08.10.2010-cu il tarixində Beynəlxalq ISSN Mərkəzi (Paris, Fransa) tərəfindən 2219-5882 saylı nömrə ilə ardı davam edən nəşrlərin beynəlxalq reyestrinə daxil edilmişdir.

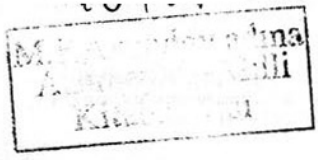

Bakı – 2012

KİTABXANAŞÜNASLIQ KAFEDRASI
(yaranması və inkişafı)

E.Y.ƏHMƏDOV
pedaqogika üzrə fəlsəfə doktoru, dosent
Bakı Dövlət Universiteti
e.ehmedov@mail.ru

M.Ə.MƏMMƏDOV
pedaqogika üzrə fəlsəfə doktoru, dosent
Bakı Dövlət Universiteti
m.mehmanəli@.mail.ru

Məqalədə kitabxanaşünaslıq kafedrasının yaranıb formalaşması, müasir dövrədək keçdiyi inkişaf yolu təhlil edilib, kitabxanaşünaslıq elminin tədris prosesinə çevrilməsində Əməkdar elm xadimi A.A.Xələfovun misilsiz fəaliyyəti qeyd olunub.
Açar sözlər: *Kitabxanaşünaslıq, elm, tədris, kafedra, tədqiqat, aspirant*

Azərbaycanda kitabxanaşünaslıq elmi əsasən XX əsrin II yarısından inkişaf etməyə başlamışdır. Bu dövrdə universitet səviyyəsində yüksəkixtisaslı kitabxanaşünas-biblioqraf hazırlayan fakültənin təşkili kitabxanaşünaslıq elminin tədricən formalaşmasına təsir edirdi. Bu kafedralar arasında ilk dəfə yaranan Kitabxanaşünaslıq kafedrası ali kitabxanaşünaslıq təhsilinin formalaşmasına təsir etməklə yanaşı, öz strukturunu da genişləndirirdi. Kitabxanaşünaslıq kafedrası 1947-ci ilin oktyabr ayında ilk dəfə olaraq universitetin filologiya fakültəsinin kitabxanaşünaslıq şöbəsində tədris işinin təşkili üçün ixtisas kafedrası kimi yaradılmışdır. Məlumdur ki, ali təhsil müəssisələrində kadr hazırlığı bilavasitə kafedraların fəaliyyəti ilə bağlıdır. Kitabxanaşünaslıq kafedrası tədrisin təşkilində iştirak edərkən milli kitabxanaşünaslıq elmi səviyyəsindən yüksəlmişdir. Hazırda kitabxanaşünaslıq adı ilə fəaliyyət göstərən kafedra təşkil edilərkən Kitabxanaşünaslıq və biblioqrafiya kafedrası adlanırdı.

Kitabxanaşünaslıq və biblioqrafiya kafedrasının yaranması Azərbaycan kitabxanaşünaslığı və biblioqrafiyaşünaslığı tarixində çox mühüm bir hadisə idi. İlk elmi özək kimi bu kafedra kitabxanaçılıq şöbəsinin yüksəkixtisaslı müəllim kadrları ilə təmini, ilk elmi mühazirələrin oxunmasının təşkili, fənn proqramlarının tərtibi, dərs vəsaitlərinin, elmi məqalələrin yazılması və müzakirəsi işində mühüm rol oynayırdı. Məhz bu kafedranın fəaliyyəti nəticəsində Azərbaycan kitabxanaşünaslıq elminin bünövrəsi qoyulmuş, eyni zamanda respublikada kitabxanaşünaslıq və biblioqrafiyaşünaslığın əsaslı şəkildə elmi tədqiqinə başlanmışdır. Bu fikri söyləməklə XX əsrin I yarısından sonra kitabxanaşünaslıq və biblioqrafiya sahəsində görülən işlərə kölgə salınmır.

Burada söhbət fundamental elmi-tədqiqat işlərinin aparılmasından gedir. Kitabxanaşünaslıq və biblioqrafiya kafedrasının yaranmasında və fəaliyyətə başlamasında xalq yazıçısı, böyük ziyalı Süleyman Rəhimovun xüsusi rolu olmuşdur. O dövrdə ixtisas üzrə elmi adı və dərəcəli mütəxəssislər olmadığına görə kafedranın təşkilində ciddi çətinliklər meydana gəlmişdir. Süleyman Rəhimov az bir zamanda universitetin rəhbərliyi ilə birlikdə bu kafedrada işləmək üçün mütəxəssislər seçmiş, onlar universitetə dəvət edilmişdir.

1947-ci ildə kafedranın ilk müdiri vəzifəsinə görkəmli biblioqraf alim Əliheydər Qəhrəmanov təyin edilmişdir. İxtisasca filoloq olan Ə.Qəhrəmanov uzun illər Bakının kütləvi kitabxanalarında kitabxanaçı, kitabxana müdiri işləmiş, Bakı kitabxanaçılıq texnikumunda müəllim, sonra direktor vəzifələrində çalışmışdır. Bir müddət Respublika Dövlət Kitab Palatasının müdiri işləyən Ə.Qəhrəmanov dissertasiya işi müdafiə etdikdən sonra ömrünün axırınadək kitabxanaşünaslıq və biblioqrafiya kafedrasına rəhbərlik etmişdir. Ə.Qəhrəmanov kitabxanaşünaslıq və biblioqrafiyanı dərindən sevən, kitabxanaçılıq təhsilinin inkişafına canla-başla xidmət edən, özünə qarşı tələbkar, zəhmətkeş tələbələrə hörmətlə yanaşan sadə, təvazökar bir alim idi.

Kitabxanaşünaslıq kafedrasına dəvət edilən ilk müəllimlərdən biri də Hüseyn Tağıyev olmuşdur. O, 1948-ci ildən kitabxanaşünaslıq və biblioqrafiya kafedrasının müəllimi kimi kitabxanaşünaslıq fənnindən mühazirə oxumuşdur. H.Tağıyev Bakı şəhər kütləvi kitabxanalarında çalışmışdır. Universitetə dəvət alan zaman M.F.Axundov adına Milli Kitabxananın direktoru vəzifəsində işləyirdi. Kitabxanalardakı əməli işi və kitabxana işinə rəhbərlik prosesində qazandığı zəngin təcrübə onun səriştəli mütəxəssis kimi formalaşmasına səbəb olmuşdur. Respublikamızın kitabxana xadimlərindən biri olan H.Tağıyev kitabxana işinə dair bir neçə vəsaitin və kitabların müəllifidir. Bundan başqa XX əsrin 50-ci illərində kitabxanaşünaslıq və biblioqrafiya kafedrasında dərs deyən müəllimlərdən biridə M.F.Axundov adına Milli Kitabxananın elmi işlər üzrə direktor müavini Məryəmxanım Səmədova olmuşdur. O, kitabxanaçılıq işinə dair bir sıra vəsaitlər hazırlamışdır.

1952-ci ildə universitetdə kitabxanaçılıq şöbəsinin ilk buraxılışı oldu. Şöbəni bitirən 16 nəfər yüksəkixtisaslı mütəxəssis respublikamızın kitabxanalarına işə göndərildi. Artıq universitet təhsilli gənc mütəxəssislərlə kafedranın elmi potensialını gücləndirmək imkanı yaranmışdı və belə kadrlara böyük ehtiyac duyulmaqda idi. Həm də şöbədə yeni tədris planının tətbiqi ilə əlaqədar dərslər artmışdı. Ancaq bu imkandan bir neçə il sonra istifadə etmək mümkün oldu. 1955-ci ilin yanvar ayında kitabxanaşünaslıq və biblioqrafiya kafedrası şöbənin V kurs tələbəsi Abuzər Alı oğlu Xələfovun yüksək təhsil göstəricilərini və ictimai fəaliyyətini nəzərə alaraq onun müəllim saxlanılması haqqında qərar qəbul etdi və rektorluqdan bu qərarın icrasını xahiş etdi.

Bu dövrdə universitetin rektoru, akademik Y.Məmmədəliyev kafed-

ranın xahişini nəzərə aldı. Abuzər Xələfov 1955-ci ilin iyun ayında qiyabi şöbədə, sentyabr ayinda isə əyani şöbədə mühazirələr oxumağa başladı. Elə bu təyinat demək olar ki, kitabxanaşünaslıq elminin və ali kitabxanaşünaslıq təhsilinin inkişafına böyük təkan verdi. 1956-cı ildə kitabxanaçılıq şöbəsinin ilk məzunlarından biri Murad Şəmsizadə kafedraya müəllim dəvət edildi. 1950-ci illərin axırında fakültənin məzunlarından Hacı Balay oğlu Həsənov və Əşrəf Teymur oğlu Xələfov kitabxanaşünaslıq və biblioqrafiya kafedrasında işləməyə başladılar. Kitabxanaşünaslıq şöbəsini müvəffəqiyyətlə bitirən gənclərin kitabxanaşünaslıq-biblioqrafiya kafedrasına cəlb edilməsi kafedranın işinin canlanmasına, tədris keyfiyyətinin yüksəlməsinə, ixtisas kurslarının artmasına, tələbələr arasında elmi-tədqiqat və tərbiyə işinin yaxşılaşdırılmasına səbəb oldu. Kafedranın elmi-tədqiqat işlərində də böyük dəyişiklik baş verdi. Gənc müəllimlər namizədlik dissertasiyası müdafiə etmək üçün elmi mövzular üzərində işləməyə başladılar. Həmçinin kafedraya aspirant yeri verildi. Biblioqrafiya ixtisası üzrə verilmiş bu yeri - kitabxanaşünaslıq şöbəsini 1954-cü ildə bitirmiş Zöhrab Hüseyn oğlu Əliyev tutdu.

Qeyd etdiyimiz kimi, 1959-cu ilə qədər kitabxanaşünaslıq və biblioqrafiyaşünaslıq kafedrasına Ə.H.Qəhrəmanov başçılıq etmişdir. Ondan sonra kafedrada ixtisas müəllimlərindən heç birinin elmi adının olmadığını bəhanə gətirən şərqşünaslıq fakültəsinin rəhbərliyi qeyri-qanunu olaraq fars dili kafedrasının dosenti, filologiya elmləri namizədi Həsən Əlizadənin kitabxanaşünaslıq və biblioqrafiya kafedrasına müdir seçilməsinə nail oldu. H.Əlizadə ixtisasçı olmadığı halda baxmayaraq 1959-cu ildən 1963-cü ilə qədər kafedraya müdirlik etmişdir.

1963-cü ildən bu vəzifəni kitabxanaçılıq fakültəsinin yetirməsi, tarix elmləri namizədi, dosent, fakültənin dekanı Abuzər Alı oğlu Xələfov tutdu. Abuzər Xələfov bu vəzifədə indiyə qədər, yəni 49 ilə yaxındır ki, müvəffəqiyyətlə çalışır.

Kitabxanaşünaslıq-biblioqrafiya kafedrası yüksəkixtisaslı müəllim kadrların yetişdirilməsində də mühüm rol oynamışdır. Kafedrada belə bir ənənə formalaşdırılmışdır: fakültəni müvəffəqiyyətlə bitirən gənc kadrlar laborant vəzifəsinə işə götürülür, sonra əyani və qiyabi aspiranturaya qəbul edilir, yaxud kafedranın dissertantı kimi fəaliyyət göstərirdi. Aspiranturanı bitirmiş şəxslər isə kafedraya müəllim qəbul edilirdi.

Müxtəlif illərdə T.Quliyev, X.İsmayılov, Z.Baxşəliyev, A.Əliyev aspiranturanı bitirdikdən sonra kafedraya müəllim vəzifəsinə keçirilmişlər. E.Bədəlov, M.Həsənov, S.Rzayev, A.Abbasova kafedrada laborant işləməklə yanaşı namizədlik dissertasiyaları müdafiə etmiş və müəllim vəzifəsinə seçilmişlər.

60-cı illərdə kitabxanaçılıq fakültəsində informatika fənləri tədris etmək üçün informatika ixtisası üzrə aspiranturanı bitirmiş Ə.Rüstəmov fakültəyə

müəllim qəbul edildi. S.Mustafayeva baş laborant vəzifəsindən müəllim vəzifəsinə keçirildi, A.Cəfərov aspiranturanı bitirdikdən sonra müəllim vəzifəsinə keçirildi. 70-ci illərdə kafedranın tərkibi respublikamızın kitabxanalarında işləyən, zəngin kitabxana işi təcrübəsinə malik olan kadrlar hesabına möhkəmləndi. Azərbaycan MEA-nın Mərkəzi Elmi Kitabxanasının direktoru, pedaqoji elmlər namizədi Rasim Əhməd oğlu Kazımov və Naxçıvan Muxtar Respublikası Dövlət Kitabxanasının direktoru Murtuz Məmmədbağır oğlu Bağırov kafedraya müəllim seçildilər.

1980-1990-cı illərdə fakültəni müvəffəqiyyətlə bitirən məzunlardan M.Ə.Məmmədov, K.Aslan, E.Y.Əhmədov təyinatla müxtəlif vəzifələrdə çalışdıqdan sonra kafedraya dəvət olunmuş, aspiranturanı bitirib müvəffəqiyyətlə namizədlik dissertasiyası müdafiə edərək dosent vəzifəsini tutmuşlar.

Kitabxanaşünaslıq və biblioqrafiya kafedrası 1968-ci ildən biblioqrafiya kafedrası yaranana qədər fakültənin tədris prosesini təşkil etmiş, bütün ixtisas fənlərinin tədrisini təmin etmək üçün kadrlar hazırlanmış, aspirantlar yetişdirmiş, tədris proqramları hazırlamışlar. Kafedra dərsliklərin, dərs vəsaitlərinin, elmi məqalələrin yazılmasında və çap edilməsində də mühüm işlər görmüşdür.

Uzun illər fakültənin yeganə ixtisas kafedrası kimi fəaliyyət göstərən bu kafedra kitabxanaşünaslıq və biblioqrafiyaşünaslığın bir fənn, bir elm sahəsi kimi təşəkkül tapıb formalaşmasında və inkişafında elmi-metodiki baza rolunu oynamış, respublikamızın elmi kadrlar hazırlamaq sahəsində yeganə mərkəzi olmuşdur. Ali kitabxanaçılıq təhsili verən fakültənin inkişafı üçün üç yeni müstəqil kafedranın yaranması məhz bu kafedranın, burada çalışan sadə, zəhmətkeş fədakar insanların, görkəmli kitabxanaşünas-biblioqraf alimlərin fəaliyyəti ilə bağlıdır.

Respublikamız müstəqillik əldə etdikdən sonra bütün fəaliyyət sferalarında olduğu kimi təhsil sahəsində də islahatların keçirilməsinə başlandı. İslahat prosesində iştirak edən BDU-nun bütün strukturları kimi kitabxanaşünaslıq kafedrası da yeni təhsil sisteminə keçidlə bağlı üzərinə düşən vəzifələrin öhdəsindən layiqincə gəldi. Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsində sanballı kafedra kimi formalaşan kitabxanaşünaslıq kafedrası elmi dərəcəsi olan kadr potensialına görə fakültədə ön yerdə gedir. Kafedranın müdiri professor A.A.Xələfov kitabxanaşünas-alim kimi, həmçinin milli kitabxanaşünaslığın banisi olaraq əməkdar elm xadimi, Beynəlxalq İnformasiyalaşdırma Akademiyasının akademiki, "Şöhrət ordeni" kimi yüksək ali rütbələrə layiq görülmüşdür.

Əməkdar elm xadimi, prof. A.Xələfov üç pilləli təhsil sisteminə (bakalavr, magistratura və doktorantura) keçildikdən sonra kitabxanaşünaslıq kafedrasının fəaliyyətində təhsil islahatları ilə bağlı ciddi dönüş yaratmağa müvəffəq oldu. Belə ki, artıq kafedranın tədris planı yeni təhsil sisteminə

uyğun quruldu. Bakalavr və magistr hazırlığının başlanğıc dövründə kitabxanaşünaslıq kafedrasının iş prinsipləri fakültə və digər kafedralar üçün önəmli xarakter daşıdı.

Kafedrada yeni tədris pilləsinə keçidlə bağlı bakalavr və magistr pilləsində ixtisaslaşmanın müasir tələblərinə cavab verən dərsliklər, dərs vəsaitləri, proqramlar nəşr edilmişdir. Hazırda bakalavr hazırlığı üzrə "Kitabxanaşünaslığa giriş", "Azərbaycanda kitabxana işinin tarixi", "Kitabxanaçılıq işinin əsasları", "Kitabxana işinin təşkili və idarə olunması", "Kitabxanaların elmi-metodiki təminatı", "Kitabxanaçılıq informatikası", "Kitabxana-informasiya fəaliyyətinin texniki vasitələri", "Dünya kitabxanalarının tarixi", "Oxuculara xidmət", "Kitabxana işinin iqtisadiyyatı", "Rəqəmli kitabxana sistemləri", "Kitabxanalarda fandrayzinq fəaliyyəti", "Kitabxanalar və sosial proseslər" fənləri, magistr pilləsində "Kitabxanaşünaslığın tarixi,nəzəriyyəsi və metodologiyas, "Kitabxanaşünaslığın müasir problemləri", "Dünya milli kitabxanaları", "Kitabxana marketinqi" kimi fənlər müvəffəqiyyətlə tədris olunur.

Kafedranın bu sahədəki ən yüksək nailiyyəti kimi qeyd etmək lazımdır ki, əsas fənlər sırasında olan "Kitabxanaşünaslığa giriş" və "Azərbaycanda kitabxana işinin tarixi" fənləri üzrə dərsliklər nəşr edilib tələbələrin istifadəsinə verilmişdir. Hər iki dərsliyin müəllifi Əməkdar elm xadimi, Kitabxanaşünaslıq kafedrasının müdiri prof. A.A.Xələfovdur. Prof. A.A.Xələfov bununla yanaşı "H.Əliyev və Azərbaycanda kitabxana işi", "XXI əsrin əvvəllərində Azərbaycanda kitabxana işinin əsas inkişaf istiqamətləri", "Kitabxana işinin kompüterləşməsi" və s. kimi sanballı monoqrafiyalar və dərsliklər yaratmışdır. Bununla yanaşı, kafedranın dosenti Knyaz Aslanın "Dünya milli kitabxanaları", Elçin Əhmədovun "Azərbaycanda kitabxana-informasiya işinin hüquqi bazası", Mehmanəli Məmmədovun "Sənəd informasiya daşıyıcıları", "Elmi texniki kitabxana şəbəkələrində mütəxəssislərə kitabxana-informasiya xidmətinin təşkili", Pərviz Kazımının "Türk xalqlarının kitab və kitabxana mədəniyyəti" adlı dərslik və dərs vəsaitlərini göstərmək olar. Kitabxanaşünaslıq kafedrasında həm bakalavr, həm də magistr hazırlığında tədris olunan fənlərin demək olar ki, hamısı proqramla təmin olunmuşdur.

1998-2007-ci illər kitabxanaşünaslıq kafedrasında onlarla HSM 150017 – Kitabxanaşünaslıq ixtisası üzrə magistrantlar magistr elmi dərəcəsi alaraq AMEA-nın Mərkəzi Elmi Kitabxanasında, M.F.Axundov adına Milli Kitabxanada, Azərbaycan Respublikası İşlər İdarəsinin "Prezident kitabxanası"nda və.s müəssisələrdə məsul işlərdə müvəffəqiyyətlə çalışırlar. Kitabxanaşünaslıq kafedrası kitabxana işinin dünya standartlarına uyğunlaşdırılması sahəsində nəzəri və təcrübi kitabxanaşünaslığın vəhdəti problemləri ilə də ciddi məşğul olur. Kitabxanaşünaslıq kafedrasının nəzdində yaradılmış "Kitabxana işinin kompüterləşməsi" laboratoriyası prof. A.A.Xələfovun rəhbərliyi ilə müvəffəqiyyətlə fəaliyyət göstərir və Azərbaycanda kitabxana işinin kompüter-

ləşdirilməsi problemini elmi və nəzəri cəhətdən tətbiq edən yeganə elmi müəssisə - tədqiqat laboratoriyasıdır. Bu laboratoriyada prof. A.A.Xələfovun rəhbərliyi altında 6 nəfər elmi işçi çalışır ki, onlardan 4 nəfəri kitabxanaşünaslıq ixtisası üzrə magistr elmi dərəcəsi almışdır. Respublikada gedən tədris islahatları ilə əlaqədar kitabxanaşünaslıq kafedrasının illik iş planı, illik dərs yükü, ayrı-ayrı semestrlər üzrə müəllimlərin təqvim planları, elmi-tədqiqat işlərinə dair hesabatlar, kafedralarda tədris edilən fənlərə dair proqramlar, həmin fənlər üzrə imtahan biletləri, kafedra iclaslarının protokolları və başqa sənədlər mövcud tələblər səviyyəsində hazırlanır.

Kitabxanaşünaslıq kafedrasının nəzdində "Kitabxana işinin təşkili və idarə olunması" adlı tədris laboratoriyası fəaliyyət göstərir. Laboratoriya kitabxanaşünaslıq kafedrasının müəllimlərinin və digər mütəxəssis kitabxanaçı kadrların müxtəlif növ materiallarını, dərslikləri, dərs vəsaitləri, proqram və digər tədris ədəbiyyatını,ixtisasa dair dövri nəşrləri toplayıb tələbələrin və işçi heyətinin tələbatını ödəmək funksiyasını yerinə yetirir.

Kitabxanaşünaslıq kafedrasının elmi-tədqiqat işləri üç istiqamətdə: dissertasiya işi mövzuları işləyib müdafiə etmək, dərsliklər, dərs vəsaitləri, metodik göstərişləri nəşr etdirmək, elmi məqalələr hazırlayıb nəşr etdirmək istiqamətində aparılır. Bundan başqa, elmi müzakirələrin keçirilməsi, elmi-metodik işlərin aparılması və elmi seminarların təşkili kafedranın elmi tədqiqat işlərinin əsas tərkib hissəsi olmuşdur. Kitabxanaşünaslıq üzrə ilk tədqiqatlar kitabxana tarixi mövzusuna həsr edilmişdir. Son zamanlar müstəqil fənn kimi formalaşan, kitabxanaşünaslığın hərtərəfli öyrənilməsinə ciddi köməklik göstərən və zəmin yaradan kitabxana tarixinin tədqiqi böyük zərurət kəsb etmişdir. Bu fənn eyni zamanda cəmiyyətin inkişafının müxtəlif mərhələlərində kitabxana işinin inkişaf qanunauyğunluqlarını meydana çıxarır, kitabxanaların sosial rolunu, elm, maarif, mədəniyyət və təsərrüfatın inkişafındakı xidməti ümumiləşdirir, əhaliyə kitabxana xidmətinin vəziyyətini öyrənir, həmçinin kitabxanaçılıq fikrinin inkişafını tədqiq edir. Kitabxana tarixinin öyrənilməsi kitabxanaşünaslıq kafedrasında aparılan elmi-tədqiqat işlərinin çərçivəsində dayanır. Bu iki istiqamətdə özünü təsdiq edir. İlk növbədə bütün fənlərin və elm sahələrinin tədqiqi onun tarixindən başlanır. Digər tərəfdən, kitabxanaşünaslıq kafedrasının müdiri prof. A.A.Xələfov hələ 1961-ci ildə "Azərbaycanda kitabxana işinin tarixi (1920-1932-ci illər)" mövzusunda namizədlik dissertasiyasi, 1975-ci ildə isə "Azərbaycanda kitabxana işinin tarixi (1933-1958-ci illər)" mövzusunda doktorluq dissertasiyası müdafiə etmişdir. Məhz bu elmi tədqiqatların nəticələri kimi kitabxanaşünaslıq kafedrasının elmi potensialı güclənmiş və bu sahədə elmi- tədqiqat işlərinin aparılmasına start verilmişdir. Kafedra formalaşdırıldıqdan sonra kafedranın əməkdaşlarından T.F.Quliyev 1968-ci ildə "Azərbaycanda həmkarlar ittifaqı kitabxanalarının tarixi (1920-1941)", R.Ə.Kazımov 1972-ci ildə "Azər-

baycanda bədii ədəbiyyat və ədəbiyyatşünaslıq biblioqrafiyası (1920-1965)", 1973-cü ildə S.M.Rzayev "Ömər Faiq Nemanzadənin ədəbi publisistik fəaliyyəti", Ə.M.Rüstəmov "Azərbaycan neft sənayesi işçilərinin biblioqrafik informasiya təminatı sisteminin mexanikləşdirmə və avtomatlaşdırma vasitələri əsasında işlənməsi və təhlili", E.Bədəlov "Sosializmin təkmilləşməsi dövründə Azərbaycan SSR-də kənd əhalisinə kitabxana xidmətinin təşkili (1959-1970)", X.İ.İsmayılov 1984-cü ildə "Azərbaycan partiya kitabxanaları sovet hakimiyyəti illərində", 1989-cu ildə Z.İ.Baxşəliyev "Azərbaycan neft sənayesi elmi-texniki kitabxanaları", 1990-cı ildə A.N.Abbasova "M.F.Axundov adına Azərbaycan Dövlət Kitabxanasının inkişafı və təkmilləşdirilməsi (1959-1985)", A.M.Əliyev "Naxçıvan MSSR-də kitabxana işi (1920-1985)" mövzusunda müvəffəqiyyətlə namizədlik dissertasiyaları müdafiə etmişlər.

Kitabxanaşünaslıq kafedrasının elmi-tədqiqat sahəsində işlərin təşkili, namizədlik və doktorluq dissertasiyalarının müdafiəsi müstəqillik dövründə milli ideoloji istiqamət olaraq davam etdirilmişdir. Kitabxanaşünaslıq kafedrası müstəqillik illərində Azərbaycanda əhaliyə kitabxana xidmətinin mühüm istiqamətləri problemini ümumi tədqiqata cəlb edərək kafedranın elmi istiqamətini müəyyən etmişdir. Kafedranın müasir dövrədək fəaliyyətini təhlil edərkən onu iki mərhələyə bölmək olar. Birinci mərhələ postsovet məkanı mərhələsi, ikinci mərhələ isə müstəqillik dövrünə təsadüf edir. Birinci mərhələdə həm postsovet məkanı dövründə kitabxanaşünaslıq kafedrası öz fəaliyyətini zəmanənin tələbinə uyğun qurmuş, elmi-tədqiqat işlərinin məzmununda partiyalılıq prinsiplərini rəhbər tutaraq inkişaf mərhələləri keçmişdir. Kitabxanaşünaslıq kafedrasında aparılan elmi-tədqiqat işləri, dissertasiya işlərinin bir hissəsi məhz həmin dövrə düşmüşdür.

Əvvəldə qeyd etdiyimiz kimi, müstəqillik illərində kafedranın fəaliyyəti daim inkişaf etmiş, elmi-tədqiqat işlərinin dissertasiyaların tədqiqində, fənlərin tədrisinin təkmilləşdirilməsində milli ideoloji istiqamət özünə yer almışdır. Kafedrada fənlərin tədrisi ilə bağlı respublikada gedən təhsil islahatları və onun xarakterik cəhətləri müəyyənləşdirilmiş, demək olar ki, kafedranın fəaliyyəti tamamilə təhsil islahatlarının tələblərinə uyğun qurulur. Kafedranın müdiri Əməkdar elm xadimi, Beynəlxalq İnformasiyalaşdırma Akademiyasının akademiki A.A.Xələfov Kitabxanaşünaslıq elmi sahəsindəki xidmətlərinə və ali kitabxanaçılıq təhsili sahəsindəki fəaliyyətinə görə ümummilli lider mərhum prezident H.Ə.Əliyevin sərəncamı ilə Əməkdar elm xadimi, həmçinin "Şöhrət ordeni"nə layiq görülmüşdür. Ötən sovet dövründə, istərsə də müstəqillik dövründə A.A.Xələfov kitabxanaşünaslıq kafedrasına uzun müddətli rəhbərlik edərək yüksək elmi nailiyyətlər əldə olunmasına nail olmuşdur.

Kitabxanaşünaslıq kafedrası son 10 ildə kitabxana işinin müxtəlif problemlərinə dair namizədlik və doktorluq dissertasiyalarının müdafiələri ilə əlamətdar olmuşdur. Bu dissertasiyaların tədqiqində elmi rəhbər əməkdar elm

xadimi professor A.A.Xələfovun elmi potensialı və şəxsi nüfuzu əhəmiyyətli rol oynamışdır. Bunun bariz nümunəsi olaraq 2000-ci il dekabr ayının 6-da Kitabxanaşünaslıq kafedrasının müəllimi E.Y.Əhmədov və M.Ə.Məmmədov AAK tərəfindən yaradılmış birdəfəlik ixtisaslaşdırılmış müdafiə şurasının iclasında müvəffəqiyyətlə namizədlik dissertasiyası müdafiə etmişlər. E.Y.Əhmədov "Azərbaycanda uşaqlara kitabxana xidmətinin təşkili (1901-1995)", M.Ə.Məmmədov isə "Azərbaycan Respublikası kitabxanalarında KAA sistemi (1918-1990)" mövzusunda tədqiqatları yekunlaşdırmış və müdafiə edərək pedaqoji elmlər namizədi elmi dərəcəsi almışlar. Bundan bir il sonra kafedranın dissertantı Ə.Ş.Nəcəfov EA-nın A.A.Bakıxanov adına Tarix İnstitutu nəzdində ixtisaslaşdırılmış müdafiə şurasının iclasında "Azərbaycan Respublikası Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayətində Kitabxana işinin tarixi" (1923-1988) mövzusunda, daha sonra kafedranın dissertantı Ş.İ.İslamova, "Azərbaycan EA-nın kitabxana şəbəkəsinin yaranması və inkişafı" (1923-1990) mövzusunda, kitabxanaşünaslıq kafedrasının baş müəllimi K.İ.Aslan "Şəxsiyyətin formalaşmasında bədii ədəbiyyatın rolu" mövzusunda namizədlik dissertasiyaları müdafiə edərək elmlər namizədi alimlik dərəcəsi almışlar. Qeyd etmək lazımdır ki, müdafiə edən bütün aspirant və dissertantlara Əməkdar elm xadimi professor A.A.Xələfov rəhbərlik etmişdir.

Müstəqillik illərində kitabxanaşünaslıq kafedrasında aparılan ən mühüm elmi nailiyyətlərdən biri də uzun fasilədən sonra doktorluq dissertasiyasının müdafiəsi olmuşdur. Belə ki, kafedranın dosenti X.İ.İsmayılov 2004-cü ildə "Azərbaycan Respublikasında kitabxana işinin metodik təminat sistemi: 1918-2000-ci illər (Tarixi, müasir vəziyyəti və perspektivləri)" mövzusunda müvəffəqiyyətlə doktorluq dissertasiyası müdafiə edərək tarix elmləri doktoru elmi adı almışdır. Beləliklə, kafedranın elmi potensialı yüksəlib, alimlər sırasına bir professor da əlavə olunmuşdur. Hazırda kitabxanaşünaslıq kafedrasında 1 nəfər tarix elmləri doktoru professor, 6 nəfər elmlər namizədi dosent, 2 nəfər baş müəllim, 1 nəfər laboratoriya müdiri, 2 nəfər isə laborant fəaliyyət göstərir. Kafedranın nəzdindəki "Kitabxana işinin kompüterləşdirilməsi" elmi-tədqiqat laboratoriyasında prof. A.A.Xələfovun rəhbərliyi ilə 2 dosent, 4 nəfər elmi işçi fəaliyyət göstərir. Bununla yanaşı Kitabxanaşünaslıq kafedrasında prof.A.A.Xələfovun rəhbərliyi altında onlarla gənc dissertant və doktorant fəaliyyət göstərir ki, onlarda kitabxanaşünaslığın bu və ya digər sahələri üzrə dissertasiya üzərində işləyirlər. Bunlara misal olaraq R.Namazovanı, Y.Məmmədovanı, E.Əjdərovu, M.Namazovu, E.Məmmədovu, S.Məmmədovanı göstərmək olar. Beləliklə, kitabxanaşünaslıq kafedrası halhazırda kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsinin aparıcı kafedrası kimi universitetin bütün fəaliyyət sferasında tədrisin təşkilində, elmi–tədqiqat işlərinin aparılmasında ictimai-siyasi həyatındakı müvəffəqiyyətləri çoxdur və daim nailiyyətlər əldə edir. 2007-ci ildə kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsi məhz

Kitabxanaşünaslıq kafedrasının elmi fəaliyyətinə görə BDU-da reytinq şkalası üzrə fakültələr sırasında birinci yeri tutmuşdur. Fakültənin bu yüksək göstəriciyə nail olması, qeyd etdiyimiz kimi, məhz Kitabxanaşünaslıq kafedrasında aparılan elmi işlərin səviyyəsinə görə mümkün olmuşdur.

Kitabxanaşünaslıq elmi hazırkı mərhələdə elektron kitabxanaşünaslığın müasir problemlərini dövriyyəyə çıxarmış və bu problem dünya kitabxanaşünaslığında prioritet təşkil edir.

The chair of librarian sience: the history of formmation

E.Y.Akhmedov, M.A.Mammadov

Summary

Given article descriles formation of chair of Librarian seince in the Baku State University, also invaluable contribution of professor A.A.Khalafov on development of library education in Azerbayjan.

Keywords: library science, science, education, faculty, research, post-graduate

Кафедра библиотековедение: история стоновления

Э.Ю.Ахмедов, М.А.Мамедов

Резюме

В статые анализированы история учреждения и развития кафедры библиотековедения, а таком кеоцепимый вклад проф. А.А.Халафов в превращении библиотековедческой науки в учебную дисциплину.

Ключевые слова: библиотека науки, науки, образования, преподавателей, научных исследований, аспирант